

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

# Renzo Piano

## «Ας ομορφύνουμε τα νοσοκομεία»

Από την Αθήνα, ο σπουδαίος αρχιτέκτονας μιλάει για τα έργα του στην Ελλάδα και για τη δημιουργία χώρων, που θα δώσουν ξανά ανθρώπινη διάσταση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

της απεσταλμένης μας **Raffaella De Santis**

### ΑΘΗΝΑ

Ο Renzo Piano μοιάζει με ενθουσιασμένο 84χρονο αγόρι και όχι με τον σπουδαίο αρχιτέκτονα που έχει γεμίσει τον κόσμο με μουσεία, θέατρα, σχολεία και εξαιρετικά αρχιτεκτονικά έργα: «Το νέο σύνορο είναι τα νοσοκομεία. Βρισκόμαστε σε ένα σημείο καμπής, πρέπει να είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε το πνεύμα των καιρών».

Ίσως αυτό είναι το μυστικό, τα μάτια που λάμπουν. Ίσως μόνο όσοι έχουν αυτή τη λάμψη στο βλέμμα να μπορούν να συλλάβουν έργα με όραμα. Είναι χαμογελαστός, θυμίζει έναν Δον Κιχώτη που έχει μάθει να μετράει τα όνειρα. Για τη συνέντευξη καθόμαστε στον Φάρο, μια μεγάλη γυάλινη αίθουσα κάτω από τη στέγη του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ), του έργου που υλοποίησε εδώ, στην Αθήνα, ακριβώς την εποχή που η Ελλάδα περνούσε μια καταστροφική οικονομική κρίση. Η θέα κόβει την ανάσα: η εκθαμβωτική πόλη μας περιβάλλει. «Ας ξεκινήσουμε από εδώ, από τον τόπο όπου ξεκίνησαν όλα, από την καρδιά του ευρωπαϊκού πολιτισμού».

Μπροστά μας, σε ένα τραπεζάκι, η μακέτα του νοσοκομείου που θα κατασκευαστεί στην Κομοτηνή. Δύο ακόμη θα κατασκευαστούν στη Θεσσαλονίκη και στη Σπάρτη. Η αρχή έγινε με το νοσοκομείο για έκτακτα περιστατικά στην Ουγκάντα. «Σχεδιάζουμε ένα ακόμα στο Παλέρμο, ενώ στην Μπολόνια ολοκληρώνουμε ένα παιδιατρικό νοσοκομείο, και μετά είναι η σειρά του μεγάλου νοσοκομείου στο Παρίσι».

**Επιλέξατε να σχεδιάσετε νοσοκομεία πριν από την πανδημία. Καταλάβατε από πριν ότι αυτό ήταν το νέο σύνορο;**

Βρισκόμαστε μπροστά με μια θεμελιώδη αλλαγή, έγινε αντιληπτό ότι ήταν απαραίτητο να φέρουμε ξανά την ανθρωπιά στο επίκεντρο της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Τα τελευταία εβδομήντα χρόνια, τα νοσοκομεία έχασαν την επαφή με τους ανθρώπους, έγιναν ψυχρές μηχανές θεραπείας, ακόμη και όταν είναι κέντρα αριστείας.

## **Γιατί στην Ελλάδα;**

Σε αυτή τη μικρή χώρα βρίσκονται οι ρίζες της δημοκρατίας. Όπως γνωρίζουμε, η *πολιτική* προέρχεται από το *πόλις*. Σκεφτείτε την ομιλία του Περικλή προς τους Αθηναίους: “Η κυβέρνηση του κράτους μας ευνοεί τους πολλούς αντί για τους λίγους. Αυτό κάνουμε εδώ στην Αθήνα...”. Στην αρχαιότητα, οι πολιτικοί ορκίζονταν μπροστά στους πολίτες να παραδώσουν την πόλη της Αθήνας *ομορφότερη* από ό, τι την είχαν παραλάβει. *Κάλλος* ήταν η λέξη και παρέπεμπε σε μια ηθική διάσταση.

## **Η λέξη «ομορφιά» μπορεί να παραπλανήσει;**

Τη χρησιμοποιώ με φειδώ, σχεδόν με σεμνότητα, και όταν το κάνω σίγουρα δεν υπαινίσσομαι κάτι το επιπόλαιο, αλλά μια βαθιά ομορφιά. Στην αρχαία Ελλάδα, όπως ανέφερα, η ομορφιά και η αγαθότητα –ο *καλός καγαθός*– ήταν ιδιότητες αλληλένδετες. Το ίδιο ισχύει και στην Αφρική, στη γλώσσα Σουαχίλι. Η ομορφιά είναι μια εξερεύνηση της αλήθειας, όπως αποδεικνύουν τα αρχαία *Ασκληπιεία*, που ήταν ναοί θεραπείας. Τα νοσοκομεία θα πρέπει να θυμούνται αυτά τα μέρη, εκείνη την αρχική ομορφιά που προηγείται της ιατρικής επιστήμης, την οποία σέβεται, εννοείται.

## **Η αρχιτεκτονική έχει πάντα πολιτική ψυχή;**

Κάθε αρχιτεκτονικό έργο αφορά την *πόλη* και τους ανθρώπους που κατοικούν σ’ αυτή. Πρέπει να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε έναν νέο ανθρωπισμό, και τα νοσοκομεία είναι η εμπροσθοφυλακή αυτής της επανάστασης. Για τον λόγο αυτό, ακόμη και όταν χρηματοδοτούνται από ιδιώτες –στην περίπτωση αυτή, εξ ολοκλήρου από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ)– πρέπει να παραμένουν δημόσια. Με τον Ουμπέρτο Βερονέζι μιλούσαμε συχνά για την ανάγκη να αποκατασταθεί η ανθρώπινη διάσταση της φροντίδας.

**Αυτή είναι μια σχεδόν αναγεννησιακή ιδέα. Πιστεύετε ότι η σημερινή εποχή, που μαστίζεται από ασθένειες και πολέμους, το επιτρέπει;**

Οι στιγμές της κρίσης είναι οι πλέον κατάλληλες για να δοκιμάσουμε νέους δρόμους. Οι αλλαγές συμβαίνουν πάντα σε μεταβατικές περιόδους, στις οποίες καλείται κάποιος να επιλέξει, αυτή είναι, άλλωστε, η ετυμολογία της ελληνικής λέξης *κρίση*. Προσπαθούμε να το κάνουμε αυτό δημιουργώντας κτίρια που περιβάλλονται από πράσινο. Η θέα δέντρων έξω από το παράθυρο όταν κάποιος νοσηλεύεται μπορεί να κάνει τη διαφορά. Τα νοσοκομεία είναι τόποι *πάθους*, *πάθους* και *άγχους*, ζουν σε έναν χρόνο και σε μια διάσταση μετέωρη, αλλά, όπως και η φύση, είναι επίσης τόποι αναγέννησης. Γι’ αυτό έχουν μεγάλη σημασία οι κοινοί χώροι, η διαφάνεια, το φως: όλα τους στοιχεία που δημιουργούν μια αίσθηση κοινότητας.

**Στο βιβλίο «Ατλαντίδα», που γράψατε με τον γιο σας Κάρλο, αφηγείστε τις επιτόπιες επισκέψεις σας πριν από κάθε έργο για να εξοικειωθείτε με το περιβάλλον.**

Κάθε τόπος έχει το δικό του πνεύμα, αλλά για να ανακαλύψουμε ποιο είναι πρέπει να ξέρουμε να ακούμε. Η Ελλάδα είναι χώρα της αύρας και των ανέμων. Και ενός έντονου φωτός. Ο τόπος είναι σημαντικός. Θυμάμαι μια μέρα με τον Τζίνο Στράντα στην Ουγκάντα, στη λίμνη Βικτόρια. Κάποια στιγμή, ο Τζίνο πήρε μια χούφτα χώμα από κάτω. Αν δεν ήμασταν εκεί, αν δεν είχαμε δει και δεν είχαμε αγγίξει, το νοσοκομείο ίσως να ήταν διαφορετικό. Σκεφτείτε τον κινηματογράφο. Οι μεγάλοι νεορεαλιστές σκηνοθέτες κατείχαν την τέχνη του να βλέπουν την πραγματικότητα. Χωρίς αυτή την ικανότητα, πέφτει κανείς στην παγίδα του ακαδημαϊσμού και χάνει τη σύνδεση με διαθέσεις, ήχους, φωνές. Στη Νουμέα, στη Νέα Καληδονία, περνούσα την ώρα μου καθισμένος σε κορμούς δέντρων, ακούγοντας τους αληγείς ανέμους.

## **Είναι και αυτός ένας τρόπος για την επίτευξη βιώσιμης αρχιτεκτονικής;**

Είμαι Γενοβέζος, μεγάλωσα στη Μεσόγειο, η Ελλάδα είναι κομμάτι του είναι μου. Τα τρία νοσοκομεία στην Κομοτηνή, τη Θεσσαλονίκη και τη Σπάρτη θα κατασκευαστούν από ξύλο, ένα υλικό λιτό, όμορφο και κατάλληλο για σεισμικές περιοχές.

Το παίρνουμε από δάση της Βουλγαρίας, όπου στη συνέχεια ξαναφυτεύουμε δέντρα. Η πρόκληση είναι να κατασκευάσουμε κτίρια μηδενικών εκπομπών, που δεν καταναλώνουν ενέργεια και σέβονται τη γη που τα φιλοξενεί. Είμαι τόσο ενθουσιασμένος όσο πριν από πενήντα χρόνια.

## **Νιώθετε εκείνος ο ίδιος νεαρός που σχεδίασε το Κέντρο Ζωρζ Πομπιντού;**

Τότε ζούσα στο Λονδίνο. Ήταν τα χρόνια των Beatles, παρακολουθούσαμε συναυλίες όρθιοι στους δρόμους. Υπήρχε ένας μεταδοτικός αναβρασμός. Ήμασταν ελεύθεροι, ίσως να μην είχαμε συναίσθηση.

Με τον Ρίτσαρντ Ρότζερς σχεδιάσαμε ένα ανοιχτό μουσείο, το αντίθετο ενός μανσωλείου. Τώρα νιώθω όπως τότε. Μπορούμε να σπάσουμε ξανά ένα ταμπού. Έτσι αλλάζει ο κόσμος.

## **Δάσκαλος**

Ο Renzo Piano γεννήθηκε στη Γένοβα το 1937.

Κάτω, τρεις εικόνες του έργου του Νοσοκομείου Κομοτηνής

